

N:o 62.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Maj 1885, kl. 11 f. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt.

Ändringar i gällande lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt hafva vid innevarande riksmöte föreslagits i fyra särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner, N:is 3, 9, 11 och 14.

I motionerna N:is 9 och 11 påyrkas, att oäkta barn må kunna taga arf efter så fader som moder, i det motionärerne föreslå:

Herr *P. Waldenström* i motionen N:o 9,

»att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring af hvad som hittills genom Ärfdabalken samt Kongl. förordningen den 14 April 1866 är stadgadt om oäkta barns arfsrätt, att sådan rätt må i hvarje fall tillerkännas oäkta barn lika med barn af laggift säng;»

och Herr *Richard Gustafsson* i motionen N:o 11,

»att de s. k. oäkta barnen böra gifvas samma rätt som de äkta och att alltså Ärfdabalkens 8 kap. 7 § ändras i syfte:

att oäkta barn tager arf efter så väl moder som fader, i likhet med äkta barn, så snart det är af fader eller moder erkändt, eller laga bevis för faderskapet och moderskapet finnas;

att oäkta barn tillägges faders eller moders slägtnamn efter den sistnämndas val, dock att barnet vid sin myndighets ålder sjelf får bestämma, om det vill bära faders eller moders namn;

att fader har samma försörjningspligt mot sitt oäkta barn, som vore det äkta födt;»

Bih. till Riksd. Prot. 1885. 7 Saml. 41 Häft.

anhållande motionären, att, om Lag-Utskottet skulle finna, att den föreslagna förändringen vore af så genomgripande natur, att Utskottet ansåge sig icke kunna tillstyrka den, och ej heller sjelf ville redigera ett förslag i samma syfte, Utskottet måtte hos Riksdagen tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af en lag i det syfte motionen angifver.

I motionerna N:is 3 och 14 åsyftas endast utsträckning i den s. k. arfsrätt, oäkta barn redan enligt gällande lagstiftning eger efter moder; och föreslå motionärerne i sådant afseende:

Herr *J. Anderson* i Tenhult i motionen N:o 3,

»att Riksdagen ville besluta, att Kongl. förordningen af den 14 April 1866, angående oäkta barns arfsrätt, erhåller följande lydelse:

Med ändring af hvad 8 kap. 7 § — — — — —

förordnas, att oäkta barn må lika med äkta barn taga arf efter sin moder;»
samt Herr *Oskar Erickson* i motionen N:o 14,

»att Riksdagen måtte för sin del, med upphäfvande af Kongl. förordningen den 14 April 1866, angående arfsrätt för oäkta barn, antaga en så lydande förordning i ämnet:

Med ändring af hvad 8 kap. 7 § Ärfdabalken stadgar derom, att barn, som äro aflade i lönskaläge utan äktenskapslofven, eller i hordom, eller i förbudna leder, ej må taga annat arf än efter egna barn och bröst- arfvingar, förordnas, att oäkta barn jemväl må, derest det blifvit såsom modrens barn antecknadt i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, taga arf efter sin moder lika med äkta barn.»

Knappast någon fråga inom familjerättens område är af den ömtåliga och svårlösta natur, som frågan om oäkta barns rätt.

Spörsmålen om de förutsättningar, under hvilka ett barn skall anses såsom oäkta; om öfver hufvud någonsin och i så fall under hvilka vilkor mot dess påstådde fader eller moder bevis om fader- eller moderskap (*paternitets-* eller *maternitetsbevis*) må föras; om faderns och moderns eller enderas pligt att bekosta det oäkta barnets uppfostran (*alimentationspligt*); om fadern eller modern skall ega rätt att hafva barnet i sin vård, med flere hithörande invecklade spörsmål, hafva af olika lagstiftningar på olika tider och bland olika folk erhållit en skiljaktig lösning, beroende på den grad af kultur- utveckling, på hvilken folket befunnit sig, och på den uppfattning af familjens väsen, som inom folket varit rådande. Att här närmare ingå på dessa

spörsmål, skulle, om det skedde med någon fullständighet, vara detsamma som att skriva en historik öfver familjerättens utvecklingsgång.

Utskottet måste här betrakta ämnet under mindre dimensioner samt med antydande allenast af det nära sammanhang, i hvilket nu nämnda frågor stå till den, som här närmast tager Utskottets uppmärksamhet i anspråk, öfvergå till denna, eller till frågan om oäkta barns *arfsrätt*.

Förutsatt alltså, att ett barn lagligen måste anses såsom oäkta, och förutsatt, att dess naturlige fader och naturliga moder äro lagligen kända; hvad laglig rätt har barnet att efter dem och sålunda efter andra genom dem taga arf?

Att det oäkta barnet har rätt att af de naturliga föräldrarne njuta nödtorftig föda och uppfostran, till dess det sig sjelf nära kan, och att sålunda föräldrarne hafva alimentationspligt i förhållande till barnet, är af nästan alla lagstiftningar erkänt, och särskildt af den svenska i 8 kap. 7 § Ärfdabalken, om ock de olika lagstiftningarne på mycket skiljaktigt sätt bestämt denna alimentationspligt och tiden därför. Och det allmänna erkännandet af denna rätt och denna pligt är helt naturligt, enär rätten och pligten för sin tillvaro icke behöfva söka hemul i familjerätten, utan redan framgå ur den allmänna obligationsrättens principer.

Annorlunda ställer sig frågan beträffande oäkta barns arfsrätt.

Att de taga arf efter egna barn och bröstarfvingar (se 8 kap. 7 § Ärfdabalken) är numera allmäneligen i lagstiftningarne antaget, men hör icke till nu förevarande fråga, enär arfsrätten då grundar sig på de döde descendenterne härstamning genom *äkta* börd från de oäkta födde.

Arfsrätten är nemligen, särskildt enligt germanisk rättsåskådning, icke hufvudsakligen beroende å *blods*-bandet, utan å *familje*-bandet, och arfsberättigade efter en arflåtare i viss följd de, som med honom sammanslutas af gemensamt familjeband. För germanen var egendomen — den bestod väl oftast till allra största delen af fastighet — familjens, släktens egendom, och de familje- och släktmedlemmar, som den innehade, voro deraf innehafvare å familjens och släktens vägnar. Att kallas till delaktighet i egendomen kunde då endast rättsligen komma i fråga för de barn, som voro delaktige i familjen, d. v. s. de äkta födde, och de mångahanda afvikelser ifrån denna de germanska lagarne, så äldre som nyare, dock genomgående grundsats, hvilka i dem förekomma, torde mera hafva sin grund i billighetshänsyn än i en uppfattning af någon de oäkta födde härutinnan tillkommande rätt.

Utan någon modifierande bestämmelse stadgade ock 1734 års lag i 8 kap. 7 § Ärfdabalken, att, »aflar man barn i lönskaläge utan äktenskaps lofven, eller i hordom, eller i förbudna leder; de barn må ej annat arf taga, än efter egna barn och bröstarfvingar».

Man kan nästan säga, att den svenska lagstiftningen ännu kvarstår på samma ståndpunkt. Genom förordningen den 14 April 1866 är visserligen, med ändring af hvad ofvan anförda lagrum stadgar derom, att barn, som äro aflade i lönskaläge utan äktenskapslofven, eller i hordom, ej må taga annat arf än efter egna barn och bröstarfvingar, förordnadt, att oäkta barn, som ej är afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, må, derest modern låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, lika med äkta barn taga arf efter sin moder i den egendom, som ej utgör bröstarfvinges laglott; men, om ock förordningen sjelf i sin rubrik kallar sig »förordning angående arfsrätt för oäkta barn», torde man dock komma förordningens innersta mening närmare, om man antager att, såsom äfven de förhandlingar i frågan, som föregingo förordningens tillkomst, synas utvisa, den rätt, hvaraf på grund af förordningens bestämmelser oäkta barn kan komma i åtnjutande, snarare måste anses hvila på »en presumtion af den aflidnas ej tillkännagifna yttersta vilja», än på någon det oäkta barnet tillkommande verklig arfsrätt efter modern, och detta desto hellre som förordningen uttryckligen stadgar, att »arfvat» endast tages i den egendom, som ej utgör bröstarfvinges laglott.

Den ståndpunkt, den svenska lagen sålunda intager till frågan om oäkta barns arfsrätt, önskar Utskottet för sin del bibehålla. Utskottet måste därför afstyrka förevarande motioner, i hvad de afse att arfsrätt måtte tillerkännas oäkta barn efter fader, att den delaktighet i qvarlåtenskap efter moder, som nu i visst fall tillkommer oäkta barn, måtte utsträckas; och att oäkta barn skulle antaga faders eller moders slägtnamn efter moderns val, dock att barnet vid uppnådd myndighetsålder sjelf skulle få bestämma, om det ville antaga faderns eller moderns namn. Utskottet fruktar, att en dylik utsträckt arfsrätt för oäkta barn skulle kunna komma att så småningom utplåna skilnaden mellan äkta och oäkta börd samt dymedelst och genom mer eller mindre skandalösa paternitets- och maternitetsprocesser lossa familjebanden, hvilka ju ock äro de starkaste sambällsband.

Otvifvelaktigt torde emellertid vara, att på grund af åtskilliga förhållanden 1866 års förordning icke nu verkar så, som med densamma afses.

Allmänna uppfattningen torde vara, att, blott ett oäkta barn är i kyrkoboken antecknadt såsom barn af viss qvinna, barnets arfsrätt efter denna ock är tryggad, hvilket emellertid ingalunda är förhållandet, såsom äfven framgår af en utaf Högsta Domstolen i ett särskildt mål under den 18 Maj 1876 meddelad dom, om hvilken i Högsta Domstolens minnesbok förekommer följande anteckning:

»En i kyrkobok befintlig anteckning om en afviden qvinna, att hon har ett oäkta barn, ansågs af Högsta Domstolen icke i och för sig utgöra

bevis derom, att qvinnan låtit anteckna barnet såsom sitt, så att detta må äga, enligt förordningen den 14 April 1866, taga arf efter modern».

Säkerligen har ock månget oäkta barn, på grund af moderns bristande kännedom om hvad i förevarande hänseende var att iakttaga, mot moderns önskan och afsigt gått förlustigt delaktighet i hennes qvarlåtenskap. Utskottet finner därför, att något bör åtgöras i detta hänseende, och får, med för-anledande af motionerna samt med afstyrkande af desamma i öfrigt, hem-ställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla domkapitlen i riket samt Stockholms stads konsistorium och Hofkonsistorium att genom cirkulär hos vederbörande presterskap inskräpa angelägenheten deraf, att den anteckning i kyrkobok, som enligt förordningen den 14 April 1866 utgör förutsättning för oäkta barns arfsrätt efter moder, verkställes på sådant sätt, att den må innefatta bevis, att qvinnan låtit anteckna barnet såsom sitt.

Stockholm den 13 Maj 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *H. Andersson* i Nöbbelöf, som ansett, att Utskottet bort tillstyrka Riksdagen aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i nu gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt, att oäkta barn skulle tilläggas arfsrätt efter moder i likhet med äkta barn samt efter fader, derest denne antingen inför prest eller vederbörlig domstol erkänt faderskapet, dock endast i den del af qvarlåtenskapen, som ej utgör bröstarfvinges laglott;

af Herr *J. Anderson* i Tenhult: »Då jag icke kunnat biträda det beslut, hvartill Lag-Utskottet kommit, får jag afgifva min reservation.

Lagbestämmelser rörande rätt till arf hafva i mån af rättsuppfattningen måst undergå förändringar. Den tid är längesedan förbi, då söner egde ensamt rätt till arf. En annan tid inträdde, då dotter emot broder hade blott half arfsrätt. 1845 års Kongl. förordning stadgade lika arfsrätt emellan äkta barn. Något mer än 20 år derefter, eller den 14 April 1866, medgafs att oäkta barn, som dittills varit alldeles arflös, skulle under vissa vilkor och till viss del få taga arf efter moder. Nära 20 år hafva sedan dess flutit, och torde tiden mer än väl nu vara inne, då en ytterligare smula rättvisa vederfares de oäkta barnen, så att dessa blifva i fråga om arf efter moder likställda med äkta barn. Jag hoppas den tiden snart skall inträda då oäkta barn, såsom frukten af föräldrarnes förseelse mot sedlig ordning, få rätt till arf jemväl efter fader.

Ehuru jag hyser den grundsatsen, att barn, ehvad de äro födda af äkta säng eller ej, böra taga arf efter begge föräldrarne, får jag, då jag förmärkt att man endast bitvis kan få fram små reformer i den rätta rättingen, hemställa, att Riksdagen ville besluta,

att oäkta barn lika med äkta barn berättigas till arf efter moder.»

af Herr *Lewin*, med hvilken Herr *Smedberg* instämt: »Den rätts-teori, som Lag-Utskottet så väl nu som tillföre i samma fråga för sig uppställt, innebär, i få ord sagdt, att eftersom arfsrätt icke finnes till utom familjen, och familjens grund är det lagliga äktenskapet, följer deraf, att barn födda utom äktenskapet icke ega arfsrätt. Teorien, uttryckt i 8 kap. Ärdabalken af gällande lag, var till äfventyrs öfverensstämmande med allmänna rättsuppfattningen på den tid, då lagen tillkom, men är det icke mera. Den humanitet, som en gång i tiden frigjorde slafven, som under sin utveckling alltjemt arbetar på nedbrytande af skrankorna, hvilka dela menniskor efter deras börd, och vill bereda allas likhet inför lagen, kan i vår tid icke gilla den vidt gående åtskilnaden i rättsligt hänseende mellan äkta och oäkta barn. Det kan för denna vår tids rättsuppfattning, som i det oäkta barnet liksom i det äkta ser allenast menniskan, ej annat än förefalla upprörande, att samma barn, som är frukten af föräldrarnes förseelse mot antagen sedlig ordning, för hvilken förseelse barnet ju icke bär skulden, skall gent emot föräldrarne sakna annan laglig rättighet än den i 7 § af 8 kap. medgifna till åtnjutande af nödortftig föda och uppfostran till dess barnet kan sjelf försörja sig, eller således rättighet jemnt upp till det, som de osjälige djuren utan tvånget af skrifven lag skänka åt sin afkomma. Vid den af motionärerne åsyftade lagförändringens genomförande skola nog

svårigheter möta, betänkligheter uppstå, likväl ej af annan beskaffenhet, än att de med god vilja kunna undanrödjas, häfvas; och för dessa möjliga svårigheters, betänkligheters skull må man, synes mig, ej glömma den bjudande pligten att skippa den rättvisa, som allmänna meningen allt kraftigare fordrar.

Jag har, såsom jag älskar att tro, i grunden ingen benägenhet att rifva ned det bestående och skall villigt bära aktning för den rättsuppfattning, ur hvilken läran, som Utskottets flertal bekänner, uppvuxit och af hvilken 8 Kap. Ärfdabalken är ett uttryck; — men rättsuppfattningen, lika med allt annat, är underkastad utvecklingens lag, och med förändrad sådan uppfattning är det naturligt, att läror, som en gång ansågos oemotsärliga, måste lemna rum för andra. Så, föreställer jag mig, kommer det förr eller senare att inträffa, att teorien, hvilken från arfsrätt efter föräldrar utestänger barn på grund af deras oäkta börd, får gifva vika för den mening, som i fråga om arfsrätt gör det oäkta barnet väsentligen likställigt med det äkta. Farhågan att eftergift för denna senare mening skulle verka dels upplösande på familjen, dels ock till förringande af äktenskapets helgd, kan jag icke dela. Det för familjen och äktenskapet vådliga ligger, efter mitt förmenande, icke i erkännandet af grundsatsen om oäkta barns arfsrätt efter föräldrarna, utan i tillvaron af sådana utom äktenskapet stående förbindelser, af hvilka de oäkta barnen äro frukten. Ett kraftigt medel till motverkande af dessa förbindelser skulle, såsom jag vidare tänker mig, just ligga i erkännandet af de oäkta barnens arfsrätt.

Med min upfattning af frågan är det naturligt, att jag icke kan nöjas med den eftergift för humanitetens anspråk, som innefattas i Kongl. förordningen den 14 April 1866. Utom det att den så kallade arfsrätt, som der tillerkännes oäkta barn, i följd af den såsom vilkor för arfsrättens tillgodonjutande tillagda bestämmelse rörande anteckning i kyrkobok, som modern skall låta verkställa, har mycket ringa praktiskt värde, är det vidare att anmärka, att samma Kongl. förordning gör oäkta barns arfsrätt efter modern beroende på hennes goda vilja, i stället att enligt min mening, oberoende så väl af fadrens som af modrens uttryckta vilja, deras oäkta barn bör kunna göra anspråk på arf såsom en samma barn tillkommande laglig rättighet.

Att stifta lag i den af motionärerne angifna riktning kan icke vara ett verk af ögonblicket. Dertill fordras, utom erkännande af sjelfva grundsatsen, att uppställa lämpliga regler för bevisningen om fader- och moderskap, att bestämma om sättet för oäkta barns erkännande af fadren eller modren, att stadga tid, inom hvilken arfsanspråk skall väckas, med mera.

Då jag saknar både tid och erforderliga insigter för uppgörande af förslag till så beskaffad ny lagstiftning, hemställer jag att Riksdagen måtte

i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till lag, som, med erkännande af grundsatsen om oäkta barns arfsrätt efter fader och moder, innehåller de ytterligare bestämmelser, som vid tillämpningen af denna grundsats kunna anses af nöden.»

Herr *Berglöf* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
